

Hij plaatste een buis op mijn borst en luisterde naar de geluiden binnen in mijn lichaam.

“Waarschijnlijk zal ik straks verkocht worden”, dacht ik. Door het raam van zijn huis, waar ik nu was zag ik verschillende kooien met dieren. Niet alleen apen, maar ook stekelvarkens, zebra's, antilopen en vele die ik nog nooit had gezien. Er kwamen mensen naar ze kijken. Waarschijnlijk om ze te kopen en op te eten. Ik kreeg een hok naast de woning van die meneer Kets. Hij bracht me voedsel en water om te drinken. Toen vroegen ze me om allerlei kleine dingen te doen zoals het verplaatsen van meubels en het opvegen van de vloer. Ze merkten dat ik het goed kon en gaven uitging aan hun tevredenheid door aanmoedigende klopjes op de rug. Zo leerde ik hun eerste woorden.

“Bravo” en “Goed zo.” Hier. Daar. Rechts en links. Nee. Ja. Niet doen. Oppakken. Neerzetten. Ja. Ze waren zo tevreden met me dat ze steeds moeilijkere dingen met me probeerden. Ook om te zien of ik iets uit eigen beweging kon uitvoeren... Ze waren ten zeerste ingenomen met het feit dat ik mijn mond afveegde na het eten, zoals ze me dat een keer hadden getoond. Ja, dat ik na enkele dagen op een stoel kon zitten en een vork gebruikte, in plaats van met mijn handen te eten. Zij wisten niet dat ik dit reeds van Sala had kunnen afkijken. Ik deed verschrikkelijk mijn best om uit de klauwen te blijven van iemand die me zou kopen. En het lukte. Wat een opluchting! Er kwam veel bezoek. Ik moest dan alles uitvoeren wat ik geleerd had. Het een na het ander. De heren en dames slaakten dan kreten van verbazing en complimenteerden mijn nieuwe baas. Waarschijnlijk omdat hij in zulke korte tijd zoveel resultaat had geboekt. Hij kreeg daardoor meer vertrouwen in me en stond me meer vrijheid toe, hoewel het me steeds ten strengste verboden werd de woning van meneer de directeur te verlaten. Want zo noemde iedereen meneer Kets.

Binnen kon ik gauwal heel wat doen. Bijvoorbeeld het eten serveren - onder het toezicht van een jaloerse ouwe meid, dat is waar - maar ik deed alles feilloos, gehoorzaamde aan de geringste wenk zonder me ooit te vergissen. Er was niets dat ik niet kon. Steeds voldeed ik aan de gestelde eisen. Kennelijk vlugger dan ze verwacht hadden.

Na zes weken zei Meneer de directeur:

“Kom met me mee. Ik zal je wat laten zien...”

Hij nam me mee naar een grote werkplaats vol dode apen en vogels waar twee blanke jongetjes van mijn leeftijd de dieren vilden met scherpe lange messen en de ingewanden uittrokken. “Nee” schreeuwde ik en klampte me aan de deur vast. De kereltjes lachten. Meneer Kets ook. “Wees maar niet bang. Het is niet voor jou. Zij krijgen stro in hun buik.” Maar dat stelde me niet gerust en ik vroeg me af wat hun bedoelingen waren. Hij nam me mee naar een ruime zaal vol dode dieren. In het midden prijkte een prachtig wit paard. Misschien was het door de centrale positie die het innam omdat het vlak onder de glazen koepel was geplaatst, dat het zo de aandacht trok. Nog nooit had ik zoiets wits gezien. Het leek wel gemaakt van die vlokken die soms uit de lucht vielen en waarvan ik nu de naam wist: sneeuw. Het was koud. Wit. En het keek streng vanuit de hoogte op me neer.

“Dood, meneer Kets?” Want ik had me toegelegd op het spreken van hun taal, wat me uitstekend lukte.

“Ja, morsdood.”

Het scheen hem verdriet te berokkenen.

“Ze willen niet meer dat ik het doe. Dit wordt een zoo voor levende dieren, begrijp je, niet voor opgevolde.”

Kets had zich met de ogen vol extase weer naar het witte paard gekeerd...:

“Ha! Witte paarden zijn de spiegels van hun meesters, ze zijn hun trots. Hun glorie. Zij storten zich blindelings in de strijd. Zij gehoorzamen. Zij offeren zich op voor hun meester. Het zal in de hall van zijn paleis geplaatst worden om het aan zijn vrienden te tonen en dagelijks te bewonderen. Kan je me volgen, Yoko?”

“Ja.. Wat mooi! En wit!”

“Sstt. Het spreekt, meneer Kets ...(Stilte) Zegt naam van meester.”

“Willem van Oranje?”

“Ja.”

“En dat hij gevochten heeft in de Slag van Waterloo?”

“Ja.”

“En dat hij Napoleon heeft verslagen bij Quatre Bras?”

“Ja.”

“En dat hij gesneuveld is en de Prins, zijn meester, mij heeft opgedragen hem op te vullen?”

“Ja. Dat hij allemaal zeggen.”

(Pauze. Kets lacht). “Je bent een slimme kerel! Sluw is een beter woord.”

Luister, Yoko, vanaf morgen zal ik je leren lezen en schrijven. Daarna word je een christen. Zoals wij. Je wordt gedoopt. Mijn moeder, die een analfabete was, hoorde ook de dieren spreken. Dat komt door de behoefte naar kennis. Zodra je kan lezen en schrijven houdt het op. En het moet ophouden, versta je?”

“Ja, meneer Kets.”

“Want dat is de bedoeling van deze Zoo... Aan het publiek te tonen waar het dier eindigt en waar de mens begint. Een mens kan spreken omdat hij denkt. Een dier spreekt niet omdat het niet denkt. Zo eenvoudig ligt dat.”

“Ja meneer Kets.”

(De gier verschijnt. Yoko schrikt).

“Help! Wat is dat ?”

(Kets lacht).

“Haha! Daar ben je van geschrokken, hé? Van dat zwarte kreng. Geen mens, die zulk een misbaksel in zijn huis wil.

(Pauze)

Herken je het? Het is ook met het schip van kapitein Meyers meegekomen.”

“Het kan best, maar ik heb het nooit gezien. En nu is het dood? Opgevuld?”

De directeur gaf me een borstel voor hij weg ging en zei nog “Ze worden straks allen naar de kelder gebracht. Geef ze een flinke afstofbeurt...”

Hij liet me alleen met de opgevolde dieren. Het paard vond zich blijkbaar te goed om nog wat tegen me te zeggen. Maar de gier was babbelziek. “Hé”, schreeuwde hij met zijn rauwe, schraperige stem, “Ik was er bij. Ik heb alles gezien!”

“Zo”, hield ik mij wantrouwig terug, “En wat dan wel?” Zijn ogen schoten vonken. “De vernieling van je dorp.”

Ik dacht dat ik door de grond ging. Ik wilde niet horen hoe mijn moeder, vader en zuster werden gedood. Maar hardnekkig dat die dieren zijn. Als ze eenmaal beet hebben laten ze je niet los. Ze rukken aan je gevoelens zoals aan je vlees. Tot ze

beetje bij beetje loskomen. En het doet pijn als het scheurt. Maar daar geven ze niet om.

“Ik zat op een hoge tak en zag hoe de mannen met een hakbijl werden afgemaakt. De vrouwen verkracht. Alleen de vlammen wekten mijn weerzin op. De rook is zo hinderlijk. Doet mijn ogen tranen. Bah! En de smaak is walgelijk! Door het verkolen van de lijken had ik alle hoop opgegeven nog een eetbaar stuk te bemachtigen. Nee...het was niet alles.” Ik kon het walgelijke beest wel de nek omdraaien, zo verfoeide ik het, maar...het was immers al dood. En meneer Kets kwam terug.

“Tegen wie spreek je? Ik heb je toch horen spreken, Yoko?”

Ik zweeg. Meneer Kets werd heel boos.

“Je wil hier blijven, nietwaar?”

“Ja, meneer Kets.”

“Je wil niet terug gestuurd worden?”

“Nee, meneer Kets.”

“Dan spreken de dieren niet, versta je. Dieren spreken nooit.”

“Nee, meneer Kets.”

(Jozef paf en grinnikt).

Dat was de zoo. Eindelijk begon ik er iets van te begrijpen. De beesten werden hier samengebracht 'om naar te kijken'. Het is een heel vreemd idee, maar het schijnt in vele landen bijval te kennen. Uit gesprekken die ik af luisterde kwam ik te weten dat er in Holland, te Amsterdam waar de Zoo Artis wordt genoemd een reuzegroot apenkot bestond dat grote indruk had gemaakt op de Antwerpenaren. Nergens in de wereld was er zo'n kooi. Onmiddellijk rees een plan. Antwerpen zou Amsterdam overtreffen. Levende apen zouden de opgevolde vervangen. Meneer Kets werd gedwongen - erg tegen zijn zin - zijn collectie naar de kelder te verhuizen. Ook voor hem brak een nieuwe tijd aan. Net zoals voor mij. Ik werd gedoopt en kreeg een nieuwe naam. Jozef Möller. Mijn opleiding begon. Na een paar maanden kon ik al aardig Antwerps 'klappen', en mij gedragen zoals men het wenste. De Zoo bouwde een juweel van een apenkooi. En toen er voor het eerst een grote verscheidenheid van apen samen werd gebracht onder één dak, gaf men mij de opdracht ze te verzorgen. Ik had mijn bestemming bereikt. Pas nu voelde ik me veilig. Ik ontspande. Ik begreep hoe dicht ik bij de dieren had geleefd en dat ik nu stilaan door het leren van een echte taal op weg was een waarachtig mens te worden. Maar ik had te vroeg 'victorie' gekraaid. Bij afwezigheid van de directeur werd ik door een domme bewaker vastgegrepen en in een kooi opgesloten.

“Nee. Geen tweede keer!”, riep ik, neemt het dan geen einde?”

Vele bezoekers kwamen zowel de ongeziene variëteiten als de fraaie kooi bewonderen en stonden perplex over de verrassing die hen te wachten stond. Ik stak mijn beide handen smekend door de tralies: “Alsjeblieft ga naar meneer Kets en vertel hem dat er hier een vergissing in het spel is. Laat me eruit...alsjeblieft...” Maar na hun eerste verbazing lachten ze allen heel hard, en zegden: “Wat raar, hé, zo'n pratende aap.” Ze lieten me zitten. Ik werd er bijna gek van. Ik zat bij witte bakkebaardapen en apen met een waaierstaart, die om de beurt aan me kwamen pulken. Nog nooit bevond ik mij zo dicht bij de waanzin. De ontgoocheling kon niet groter zijn. Want misschien spreken dode dieren niet, levende doen het des te meer. Dat